



ו' באדר תשע"ז, 21.2.2018

גיליון מס' 598

פרשת תצווה

אחדות השבטים

מאת יוחנן בן יעקב

"ועשית בגדי קדש לאהרן אהיך לכבוד ולתפארת ... ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל. ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם ... מסבת משבצות זהב תעשה אתם. ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון ... ועשית משבצת זהב" (שמות כח ב, ט-ג).

"ועשית חשן משפט מעשה חשב ... רבוע יהיה ... ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים ... והאבנים תהיין על שמת בני ישראל שתיים עשרה על שמתם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט" (שם, טו-כא).

פעמיים הופיעו שמות שבטי-יה על בגדי הכהן הגדול: אחת - חקוקים על אבני השוהם המונחות על כתפי הכהן הגדול, שישה שבטים על כל אבן. והשנייה - תריסר אבנים משוקעות בחושן, אבן לכל שבט. הרב אברהם צוקרמן ז"ל בספרו 'לוחות אבן' על פרשיות השבוע, מבאר את אבני השוהם שעל כתפי הכהן: **"הן מבליטות את אחדות השבטים, שכולן מסגרת אחת של בית ישראל".** שמות השבטים כתובים על שתי אבנים אבל **"הן משובצות כדי לאחד אותן ולייחד אותן ... להדגיש את החשיבות באחדות"**. בפירושו לתריסר האבנים שבחושן ציין שהכהן יזכור תמיד את עניינם של בני ישראל, וגם כאשר יתפלל על עצמו, עיקר כוונתו תהא תמיד על כלל ישראל.

נראה שהאזכור הכפול של שבטי-יה המונחים על כתפיו ועל לבו של הכהן הגדול בבואו אל קודש הקדשים, נועד להבליט את האיחוד ואת הייחוד, היחיד והיחד. ברוח זו התגייס הקיבוץ-הדתי במועצה העשרים, בסעד, (תשמ"ז), להתמודד עם האתגר הלאומי. באותם ימים סערה הארץ בסוגיה זו שאימה ועדיין מאיימת לפצל ולסע, לפרק את היחד הלאומי. מועצת הקיבוץ-הדתי החליטה: **"דרושה אמנה יהודית-חברתית כתחליף לסטטוס קוו"**. לגיבוש האמנה הוקמה ועדה בהרכב משה אונא, יוסק'ה אחיטוב וחנן פורת ז"ל, אמנון שפירא ויוחנן בן יעקב (מרכז). עוד הוחלט על הקמת מרכז לימודי יהדות - מרכז יעקב הרצוג. תוך פרק זמן לא ארוך הגישה הוועדה הצעת טיוטה לאמנה יהודית. הייתה זו ההצעה הראשונה ברוח זו במדינת ישראל, ועל בסיסה נבנו ההצעות הרבות שהתפרסמו מאז, ומעל כולן הצעת הרב יעקב מדין ופרופ' רות גביזון, תשס"ג.

מה היו אבני היסוד הציוניות-דתיות שלאורן פעלנו?

הדיון בגמרא על הפסוק **"עת לעשות לה' הפרו תורתך"** (תהלים קיט, קכו): **הלל הזקן אומר: בשעת המכנסים - פזר, ובשעת המפזרים - כנס. בשעה שאתה רואה שהתורה חביבה על ישראל והכל שמחים בה, את הווי מפזר בה ... ובשעה שאתה רואה שהתורה שכוחה מישראל ואין הכל משגיחים עליה (בגרסת הבבלי; דור שאין התורה**

חביבה עליו) את הווי מכנס בה. שנאמר: 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תוספתא, ברכות ו, כד). "כנס", על פי רש"י: "אל תטיל דברי תורה לביזיון". פרופ' אורבך פירש מקור זה כמתייחס לקיום המצוות ולא ללימוד תורה.

בימינו המצב מורכב יותר, מחד גיסא, יש עניין ציבורי גובר והולך בלימוד תורה, במגוון רחב מאד של דרכים ושיטות. ומאידך גיסא, ההתנגדות ל"הדתה", לכפייה על המצוות גוברת. דעתנו הייתה ועודנה - אם ננטרל את האיום בהדתה, יגברו לימוד התורה והתקרבות לעולמה של תורה. הנחת היסוד שלנו התבססה על שניים מגדולי הציונות-הדתית: הרב שמואל מוהליבר, 1824-1898, מייסד וראש המזרחי בתנועת חובבי ציון: עוד ראיתי רעה חולה בין יראי מדינתנו והיא כי ירבו לחלוק על הכיתות החדשות אשר לא עשו כתורה, לבזותן ולרדפן בכל יכולתם. עיקר טענתם היא כי 'כל ישראל ערביין זה בזה', אבל שכחו כי זה דווקא כאשר יש בידם למחות. אבל אם אין בידם למחות פטורים מהערבות. והנה אם כל העדה כולה שומרי תורה ומצוות ואיש אחד יפר את התורה, אפשר שביכולתם למחות ... אבל כשאנשים רבים יפרדו ויבדלו מהכלל [משומרי התורה והמצוות] אף כי מדינות שלמות, היש בידינו למחות בידם? הלא רק נוסף אש ונגדיל את המדורה. על כן עלינו לשקוט מריב ולהשבית מדון (ספר שמואל, עמ' קלח). את הריב והמדון סביב התורה והמצוות עלינו להמיר במאמץ מרוכז לגבש הסכמה לאומית על דמותה של הפרהסיה היהודית במדינת ישראל.

וכך כותב שמואל חיים לנדוי (שח"ל, 1892-1928), ממייסדי תנועת תורה-ועבודה, מראשיה והוגי דרכה: שניים הם החידושים שחידשה הציונות הדתית ... חובת העבודה ליישוב ארץ ישראל ובניינה, ושעבודה זו מותרת, או יותר נכון, מצוותה - חובתה בציבור, בשיתוף כל חלקי האומה ... אי אפשרית, לפי השקפת המזרחי המקורית, עבודה כהלכתה לשם יישוב הארץ ובניינה, אם אין היא נעשית על ידי העם העברי כולו ... בעבודת יישוב הארץ עם החופשיים בדת רואה המזרחי לא רק דבר שהזמן גרמא ... כי אם כעצם תעודת [ייעוד] הרעיון שבשמו הוא דוגל ועיקר גדול מעיקרי השקפתו על היהדות ביחס לתחיית האומה ובניין הארץ (התור, גל' כו-כח, תרפ"ז).

המשימה עדיין מונחת לפתחנו ובימינו שוב מתלקחת אש המחלוקת סביב התורה והמצווה. דומה שלא נרחיק לכת אם נאמר שכל עוד לא נצליח להשיב לקהל עדת בני ישראל את "אחדות השבטים", לא נזכה לראות כהן גדול במלוא הדרו. האם יימצא לנו מי שיניף את דגל היחד הלאומי?

יוחנן בן יעקב, חבר כפר עציון, אב ל-6 וסב ל-19 נכדים. באחרונה השלים עבודת דוקטורט בנושא תנועת הנוער הציונית-דתית בפולין.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il